

Et høyst nødvendig anliggende: **SAMORDNET SENTRUMSUTVIKLING**

Målstyrt og riktig organisert sentrumsvirksomhet er en forutsetning for liv og vekst i norske byer og tettsteder. Bare gjennom strategisk riktige tiltak og utstrakt samhandling mellom ulike aktører – private så vel som offentlige – er det mulig å utvikle og ivareta byer og tettsteder og gjøre disse til dynamiske arenaer for økonomisk bærekraftige sentra i vårt land. Og bare i et omfattende samspill mellom handel og tjenesteyting, kultur og opplevelse, infrastruktur og boligetablering er det mulig å etablere en strategisk plattform for en ønsket utvikling i bykjernen. I tillegg kommer det selvsagte kravet om miljøtilpasning, estetikk, trivsel og sikkerhet – ikke som en appendiks, men som en høyst nødvendig og vel integrert forutsetning.

Fremtidsrettet sentrumsutvikling

Norske byer har i lang tid vært kjennetegnet av fragmentering og sprikende målsettinger hos sentrale aktører som ikke nødvendigvis har hatt en overordnet oppfatning om hva som tjener byen og tettstedet best. Politiske planer og offentlige inngrep har bare i noen grad vært i stand til å styre utviklingen og i svært beskjeden grad styrke den. Et fryktbasert ”nei” er som regel lettere å ty til enn det forløsende, om enn betingede ”ja’et”. På den annen side har andre aktører – ofte med en kortsiktig og profittbasert horisont - hatt en vel så iøynefallende hånd om utviklingen, der kravet om det liberalistiske og uinnskrenkede ”ja til det meste” har vært det viltvoksende mantra. Det verste er imidlertid uforutsigbarheten – både den pragmatiske uforutsigbarheten, og enda mer den forvaltningsmessige. Ikke desto mindre har en rekke aktører, dog med hittil relativt beskjeden innflytelse, i en årrekke arbeidet med vitalisering av norske bysentra. Norsk Sentrumsforum – rett nok med varehandel i hovedfokus - har vært en av disse, der en med støtte fra Miljøverndepartementet hvert år har kunnet invitere til vidtfavnende konferanser der utvikling og ivaretagelse av norske bysentra har vært fokusert.

Mer enn handel, skjenkerett og parkeringsplasser

Skal en ha det minste håp om levende og levedyktige bysentra, må imidlertid synsfeltet utvides til å omfatte andre elementer enn utvidede åpningstider, flere skjenkeløyver og tilnærmet uinnskrenket adgang til parkeringsplasser. På den annen side kan en vanskelig tenke seg levende bysentra uten vital varehandel og rammevilkår som muliggjør slik handel i konkurranse med mektige omkringliggende magnetfelt. Den debatten er ikke ny, og svaret ligger ikke nødvendigvis i restriktive ”nei” til kjøpesentre og megakonstruksjoner i randsonen, men i konstruktive ”ja” til byggende, lønnsomme tiltak i byens sentrum. Ikke minst vil det tiltagende ønske om å bo i sentrum på nytt aktualisere ønsket om kjøpmannen på hjørnet – også som et alternativ til kebab og øl. Og er det ønskelig at mennesker faktisk bor i bykjernen – og det er det jo, må en kunne se for seg barn utfolde seg både i og mellom husene.

Fragmentering og degenerering

Siden fremveksten av tettstedssamfunn i tidlig i forrige århundre, har byen i mange henseende vært motoren i samfunnsutviklingen i vårt land – på godt og vondt. I dag bor om lag 80 % av befolkningen i Norge i byer og tettsteder. Fra 1960-tallet og inntil for få år siden, skjedde en betydelig utflytting fra norske bysentra, med tilhørende fremvekst av handelsbaserte og servicetilbydende megakonstruksjoner utenfor de sentrale byområder. Følgene var degenerering, der handel, kultur, tjenestetilbud og opplevelse mange steder ble erstattet av livløshet i sentrumskjernen, og med døgnfluevirksomhet – ofte av uønsket karakter - som alternativ. Når denne tendens attpåtil forsterkes av en fragmentert og fjernstyret eierstruktur sammenlignet

med velorganiserte og supereffektive kjøpesentra, er sentrums rolle som hjertet i byen truet. Eksempler på strategiske feilgrep er mange og påviselige.

Levende byer – et felles satsningsområde

I de senere år er flere blitt mer oppmerksom på farene ved en slik uønsket sentrumsutvikling. Restriksjoner på viltvoksende kjøpesenteretableringer er eksempler på at statlige myndigheter, ofte på tross av kommuner med behov for inntektspotensial, har sett betydningen av å dels stimulere til aktiv sentrumsutvikling og dels legge press på uønsket etablering utenfor bykjerne; levende byer er blitt et definert satsningsområde. 13. desember ble paraplyorganisasjonen Norsk Sentrumsutvikling etablert – med formål å sammenstille og samhandle med sentrale aktører innen servicetilbud og varehandel, boligbygging, miljøtilpasning, kultur, transport og tilgjengelighet.

Bergen er ingen sinke i denne sammenheng, og det vedtatte transformasjonsprogrammet for Løvestakksiden og indre Puddefjorden kalt ”Ny energi rundt Danmsgårdssundet” er et eksempel til etterfølgelse andre steder - rett nok ikke bykjerne og rett nok på høy tid etter år med handlingslammelse og andre unnlattelsessynder. Av andre byer peker Drammen seg ut – med kanskje et av de spenstigste og mest vellykkede samhandlingstiltak mellom ulike aktører med ett formål: Å skape den levende byen.

Framtidens byer

”Fremtidens byer” er et omfattende samarbeidstiltak mellom staten og tretten av de største byene i Norge. Målsettingen er å ”gjøre byene bedre å bo i”, slik det fremholdes i programpostulatet på regjeringens hjemmesider (www.regjeringen.no/framtidensbyer). Dette skal gjøres gjennom aktivt samarbeid, heter det. Tiltaket er prisverdig og fortjener både oppmerksomhet og oppslutning. Men da må det samarbeides i et langt videre omfang – og med en rekke andre aktører på andre kompetanseområder - enn bare om reduksjoner av klimagasser. Viktig selvsagt, men definitivt ikke bare – om altså sentrumskjernen i byene skal utvikles til sentrale arenaer for menneskelig samhandling og utfoldelse. Det er vår oppfatning at arbeidet med å utvikle bærekraftige bysentra bare kan lykkes i et definert samspill mellom de aktører som i dag – direkte, men mest indirekte - øver størst innflytelse på livet i byen - offentlige myndigheter på ulike nivåer, så vel som lokale gårdeiere, handelsnæring, boligbyggere, offentlig og privat tjenesteytende virksomheter, kultur- og åndsliv, og sist, men ikke minst - menneskene som bor i byene. Her er det behov for en samlet og helhetlig kompetanse, og det må være en målsetting at denne kompetansen kan samles, utvikles og utøves gjennom sentral, kompetent og livskraftig samhandling.

Norsk Sentrumsutvikling

Norsk Sentrumsutvikling har fra om lag femti norske sentrumsorganisasjoner fått mandat til å etablere en bredt anlagt, strategisk sammensatt og ressursmessig kompetent aktør med formål å samordne og vitalisere norsk sentrumsutvikling. Skal dette bli mer enn en utopisk drøm, må en samhandle på tvers faglige grenser og nedarvede forvaltningsinndelinger. Da må varehandel gå hånd i hånd med et pulserende kulturliv, da må vern om miljø og verdier finne sin løsning mellom funksjonelle transportsystemer og parkering og da må private så vel som offentlige aktører finne frem til felles grep og ressursfordeling. Da må menneskene i byen ha verdi – ikke bare som kunder og forbrukere, men som de som bor, eier og er i byen.

Norsk Sentrumsutvikling inviterer boligbyggere og formgivere, handels- og servicenæring så vel som bymisjon og offentlige forvaltningsinstanser på ulike nivåer til å være med på dette spennende tiltaket.

Intet nytt under solen?

”Men dette gjør vi jo da” vil sikkert være hovedinnvendingen her – en høyst betimelig og sikkert riktig påminnelse, og sannsynligvis kommer den fra ”det offentliges representanter” i samhandlingsnettverket. ”Dette nytter ikke, til det er restriksjonene for mange og rammevilkårene for rigide” er det sannsynlige motsvar fra høyst kreative, samfunnsansvarlige og gjennomføringsdyktige private entreprenører. Forståelig nok.

Det er i dette skjæringspunktet Norsk Sentrumsutvikling kan ha en misjon: Å tilby en konstruktiv arena for offentlig og privat samhandling – der tilnæringsmåten er basert på offentlig forutsigbarhet og kreativ pragmatisme på den ene side - og privat entusiasme og ressurstilgang på den annen.